

Ordfyndig, lekfull psalmist

Om Britt G. Hallqvists psalmdiktning

INGE LÖFSTRÖM

Inledning

Tre psalmister dominerar 1986 års psalmbok, Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist och Olov Hartman. De har var för sig lämnat betydande bidrag till vår tids psalmdiktning. Frostenson är den brett flödande författaren, Hartman den teologiskt profilerade diktaren, Hallqvist den ordfyndiga lekfulla poeten. Liksom Frostenson och Hartmann blev hon teol. hedersdoktor, hon i Lund 1983.

När det här gäller att behandla Britt G. Hallqvist som psalmdiktare, kommer framställningen här att grupperas enligt följande: 1. Uppväxt och tidigt författarskap 2. På väg mot psalmen 3. Psalmboken 1986 Britt G. Hallqvists teologi 4. Avslutande synpunkter.

Uppväxt och tidigt författarskap

Att teckna en författares biografi bidrager inte alltid till att ge en klarare belysning av författarskapet. Men i fråga om Britt G. Hallqvists väg till psalmen finns det vissa tydliga sammanhang.

Från hemmet mottog hon ingen religiös påverkan men växte upp i en akademisk och litterär miljö. Fadern Wilhelm Nyman var lektor i franska vid läroverket i Visby. Han härstammade från Bohuslän, kom från små förhållanden men lyckades genom begåvning och energi erövra doktorsgrad. Britt G. upplevde en lycklig barndom i lektorshemmet i Visby. Med fadern hade hon dock ingen särskilt nära kontakt. Föräldrarna skildes, och hon följde som tolvåring med sin mor och sina bröder till Lund.

Modern, Dagny, var född Henschen. Hon kom från en känd akademikersläkt med många excellenta begåvningar. Själv var Dagny Nyman en intellektuell person, verksam bl.a. som översättare. I hemmet kom dottern att umgås med många av Lunds litteratörer och lärda och tog intryck av den miljön.

Själv höll hon som barn på med att skriva dikter och berättelser. I skolan och vid universitetet utvecklade hon vidare sin gryende litterära talang.¹

Som nämnts var hennes uppväxtmiljö utan religiösa inslag. Men vissa kristna impulser nådde henne på en annan väg, nämligen genom psalmerna. Hon deltog i skolans morgonböner utan att påverkas speciellt av det som talades. Men hon upptäckte psalmerna och fascinerades av språket. Det var de ovanliga orden och de högtidliga formuleringarna som hon tog intryck av. »Själv har jag alltsedan barndomen älskat vissa psalmer och läst dem inte så mycket på grund av fromhet som poetisk förtjusning», skriver hon.²

I ett tidningsuttalande berättar hon: »Jag kunde gå i kyrkan ibland bara för att höra psalmerna. Som tonåring tyckte jag särskilt mycket om J.O. Wallins psalmer. Det var någon som sa en gång: Aldrig har väl någon blivit frälst genom psalmboken. Men jag argumenterade mot det påståendet. Det kan ju finnas en litterär väg till tron».³

Uttalandet är av intresse på två sätt. Dels med tanke på att hon långt senare skulle komma att ägna sig åt psalmdiktning: lades grunden genom ungdomens upptäcktsfärder i psalmboken?, dels med tanke på den allmängiltiga frågan om man kan bli »frälst genom psalmboken». Bortsett från den tillspetsade formuleringen kunde hon alltså bejaka den möjligheten. Hon talar om »en litterär väg till tron» och talar av allt att döma om sina egna erfarenheter.

Vid samtal med Britt G. Hallqvist berättade hon ofta om sig själv och om minnen från sin ungdomstid. Men hon var förbehållsam i fråga om sin egen andliga utveckling. Hon nämnde intet om omvändelse eller upplevelse. Det skulle vara mot hennes natur att tala med stora ord om sitt trosliv. Men detta hennes avståndstagande från olika former av »stortro» gjorde att hon kunde känna förståelse för medmänniskor som tvekade vid gränsen. Därom vittnar också en del av hennes psalmer, vilket skall behandlas senare

Det är möjligt att Lars Westman inte har helt fel när han skriver: »Riktigt kristen blev hon så småningom, dels genom sin man men framför allt när hon mötte Adolf Kloo, den berömde prästen i V.Tunhem». (Hennes make prästen Sten Hallqvist tjänstgjorde en period i V.Tunhem).⁴

Hennes växande inlevelse i trons liv och kyrkans värld märktes på olika sätt i det hon skrev. Långt innan hon engagerade sig i psalmdiktning hade hon ägnat sig åt kristlig författarverksamhet i andra former. Under 1950-talet medverkade hon sålunda i läroböcker för kristendomsundervisningen,

utgav barnberättelser på Verbums kyrkliga förlag, skrev *Bibliskt ABC* för småskolan m.m. Men främst skall man nämna diktsamlingen *Förenklat* (1955), om vilken en recensent skrev att den »rymmer något av det vackraste och mest gripande av kristen dikt som på länge utkommit i vårt land» (Axel Liffner). Här citeras en typisk strof ur diktsamlingen:

En torftig kyrka, men här hör Han hemma,
här tystnar alla världens gnisselljud
för Kristi bjudande och varma stämma.
Här raknar alla vägar emot Gud.⁵

Marken var beredd för det kommande livsavsnittet – psalmdiktningen.

På väg mot psalmen

Att Britt G. Hallqvist började aktivt ägna sig åt psalmskrivande hade en konkret orsak. Det hade i kyrkan länge funnits ett önskemål om en speciell kristen sångbok för barn. På den tiden fanns det söndagsskolor i nästan alla församlingar, och vardagsarbetet i kyrkans barntimmar och liknande samlade många barn. Nu ville man söka förverkliga det nämnda önskemålet.

Dåvarande »Diakonistyrelsen» (senare Svenska Kyrkans Centralråd) tog initiativet till en kommitté som skulle arbeta fram en ny samling psalmer och sånger för barn. Att hon skulle komma med i kommittén var givet. 1960 utkom *Kyrkovisor för barn* (KV). Samlingen representerade något nytt: barnanpassade texter, populära melodier. Boken fick omedelbart stor spridning. Hon stod själv för 17 nummer, varav 6 var översättningar.

Britt G. Hallqvist har uttalat sig om hur kristen dikt för barn skall skrivas. »Barnpsalmerna bör om möjligt förmedla en känsla av trygghet och glädje i Gud. De bör också ge kunskap – biblisk kunskap, närmare bestämt, och framför allt nytestamentlig. Vi som arbetade med *Kyrkovisor för barn* konstaterade hur få berättande evangelietspsalmer det fanns i psalmboken».⁶

Bland kyrkovisorna kom det att ingå många just berättande texter. Hon bidrog själv med åtskilliga som sedan kom till användning i 1986 års psalmbok. Hon skildrade humoristiskt Sackeus, den lille mannen som klättrade upp i mullbärsfikonträdet. (Hon hade fått med det trevliga ordet i texten och beklagade att det i den nya bibelöversättningen ersatts med sykomor). I en annan visa tar Jesus hand om de små som lärjungarna tänkte visa bort.

Han tog dem upp i knät och välsignade dem. »Och glada gick mammorna hem». I en visa räknar hon upp alla sju färgerna och anknyter dem finurligt till bibelställen. Hon skriver om Betlehem och låter barnen fråga: »Säg får vi klappa lammets nos och oxens hårda hud?» Adam och Eva, Mikael och draken, änglaorkestern i himlen är andra berättelser som i visor får en rolig och spännande utformning (KV 727, 745, 710, 723).⁷

Hon behandlar också i kyrkovisans form de svåra berättelserna om Jesus lidande och död, om korset på kullen. I en översatt text formulerar hon en tolkning av offrets mening som ger en antydan med enklast tänkbara ord om det stora mysteriet:

Vad Jesus Krist har lidit där
det kan jag ej förstå,
men att han dog för allas synd,
det får jag lita på. (KV 735)

Hon påpekar att moraliserandet i äldre kristna barnvisor var allmänt förekommande: »Numera har man kommit ifrån det i stor utsträckning. Men att synden är en realitet så länge människosläktet består, det kan inte förnekas. Men ordet synd använder jag inte så gärna».⁸

Hon har i sina visor ofta en kort och klokt formulerad rad om att vi, barn och vuxna, ska försöka göra etiska insatser. En liten dikt i samlingen kan ge exempel på hur mjukt hon för in den etiska uppmaningen:

Det finns så många gamla/ med trötta, onda ben,
som aldrig kan gå ut och gå /i solens klara sken.

Det finns så många gamla,/som inte ser och hör.
Så ensamma de känner sig,/så hjälplöst utanför.

Gud viskar i vårt hjärta:/ »De har det tråkigt nu.

Vem ser och hör och går för dem?/Vem tröstar? Kanske du?» (KV 780)

Hennes gåva att kunna skriva enkelt bygger på vissa stilideal, som hon har markerat: »Vad gäller den yttre formen i den kristna barnvisan – ja i all psalm – har jag en huvudprincip: att ordföljden så långt det är möjligt skall vara rak och naturlig. Det underlättar förståelsen i hög grad. [...] Vad beträffar ordvalet väljer jag helst enkla ord, och konkreta i den mån det går. Men

ibland undrar jag om man alltid ska vara så förtvivlat enkel. Det är när jag minns hur underliga ord, färgrika ord, tjusade mig som barn. Inte skadar det om något hemlighetsfullt dröjer sig kvar i sinnet – kanske det kan mogna till tro och klarhet hos den vuxna människan».⁹

Som nämnts har många av Britt G. Hallqvists kyrkovisor för barn flyttats in i den nya psalmboken. I tidigare psalmböcker fanns en särskild avdelning under rubriken *Barn*. När 1986 års psalmbok planerades beslöt man i kommittén att placera dessa psalmer bland de övriga psalmerna. Det var utan tvivel en god psykologi bakom ändringen. Det har visat sig att vuxna människor gärna sjunger de tidigare s.k. barnvisorna.

Hon var en av dem som understödde nyordningen. Hon visste genom erfarenheter från sitt tidigare författarskap hur nära de två genrerna ligger varandra. Själv påstod hon sig ha barnasinnet i behåll och önskade det samma hos alla andra människor. Hennes formella skicklighet och gåvan att kunna skriva enkelt hade hon visat prov på. När hon senare skulle gå in i arbetet med psalmer för en ny psalmbok, var detta för henne en fortsättning av förövningarna i *Kyrkovisor för barn*.

Psalmboken 1986. Britt G. Hallqvists teologi

Man kan inte ordna in Britt G. Hallqvist i någon bestämd teologisk fälla eller ange ett dominerande teologiskt ämne för hennes diktning. Inte som med Olov Hartman med inkarnationen, kenosis-teologin, som grundläggande och återkommande tema. I likhet med Anders Frostenson rörde hon sig över hela fältet av kristna ämnen. Man bör dock tillägga, att hon intog en principiellt fri hållning till somligt i kristen tro och lära.

I en intervju uttalade hon sig om sin inställning: »Vissa partier av kristendomen har jag svårt för. Men så är ju heller inte kristendomen ett färdigt system som man kommer in i en gång för alla».¹⁰

Efter ett omfattande förarbete, där hon deltagit i kommittéarbetet, utkom *Den Svenska Psalmboken* 1986. Vid omkring 140 texter står hennes namn (egna texter, översättningar, bearbetningar). Vissa teologiska linjer kan klart skönjas i hennes psalmer.

Betecknande för *gudsbilden* är det positiva draget. Hon betonar det enkla och grundläggande faktum att Gud är god: »Det finns djup i Herrens godhet och dess gränser ingen vet» (sv ps 1986:285). Särskilt i barnpsalmerna

målar hon bilden av den gode Guden: »Han gör mig glad, när jag är rädd, Allt blir så lätt om du är med (KV 772). Gud ger sig tid att lyssna» (sv ps 1986:255). Hon säger: »Skulle vi inte försöka måla Gud Fader som all glädjes och trygghets källa och hans son som vår gudomlige storebroder, som älskar både bråkstackarna och de beskedliga blyga barnen».¹¹

Gud är Skaparen som gett oss tillvarons goda gåvor. Hennes psalm »Måne och sol,/vatten och vind/och blommor och barn/skapade Gud» (21) har blivit skapelsevisan som alla känner. »Gud är gränslös i sin kärlek, i sin skaparfantasi» (411:2). Han har omsorg om vårt släkte och även om varje enskild. Det gäller inte minst barnen. Tanken på Guds omsorg skapar trygghet. »Ingen är glömd av Gud» (627:5).

Därför blir det naturligt att lovsjunga honom, prisa hans heliga namn, sjunga tillsammans med änglarna (333) och spela med allehanda instrument inför hans himlatron (13). Också när det mörknar i livet kan man tacka Gud för de lyckliga dagarna (626).

Den av hennes psalmer som snabbast slog igenom och blev mest använd var »Det finns djup i Herrens godhet» (285), en översättning från engelskan. En orsak till dess popularitet var den ljusa melodin. Viktigare var innehållets positiva grundton om Guds gränslösa godhet och nåd och värme samt orden om nyskapelse och framtidshopp.

Ett par formuleringar har blivit ständigt citerade: »Det finns glädje bortom graven/och en framtid full av sång» och »Driv oss ut att bygga broar/mot en okänd morgondag». Intressant är att detta inte står i den engelska texten utan har diktats av Britt G. Hallqvist själv. I övrigt har hon noga följt originalet.

Det kan ligga en fara i att en sång blir använd alltför ofta. Hon skriver om psalmen: »Själv är jag ganska trött på den. Det beror dels på melodin och dels på en mening som psalmkommittén gjorde till refräng fast den inte var avsedd så: 'Det finns underbar förlossning i det blod som göts en gång'. Jag har litet svårt för blodsmystiken som är så rikt företrädd i äldre psalmer».¹²

I den nämnda psalmen står: »Det finns värme i hans domslut». Det är typiskt för författaren att mildra talet om domen. I hennes gudsbild finns inga drag av den hotande och straffande guden. Det skulle inte överensstämma med hennes allmänna gudsföreställning. Och av psykologiska skäl har hon undvikit (särskilt med tanke på barn) att i texterna föra in skrämmande inslag om Guds vrede.

Kristus tecknas med ljusa drag. Hans yttre gestalt är skön och tilltalande. Det lyser kring hans hår, hans ansikte lyser som solen. Han tar sig an barnen som de vuxna vill mota bort (41). Han kan kännas som närvarande, »lever i dag, ja han är här» (21:2). Han kan förvandla tillvaron. Där han går fram blir allt nytt (627:4).

Inkarnationen nämnes i flera psalmer. »Har vi sett honom, har vi sett vår fader» (37:1). »Du som i din kärlek återspeglar Gud» skriver hon med en betydelsefull formulering. I hans gestalt blir Faderns kärlek uppenbar (337:2).

Försoningsläran i äldre mening har ingen plats i hennes kristendomssyn. Hon har, som förut nämnts, en reservation: »Jag har litet svårt för blodsmystiken som är så rikt företrädd i äldre psalmer». Men hon kan ibland med en formulering komma nära det klassiska dogmat om Jesus ställföreträdande gärning. Hon skriver om Kristus att han tar på sig skuld och skam. I psalm 285 har hon ordagrant översatt orden om förlossningen i det blod som göts en gång. I en av kyrkovisorna, nu i psalmboken (442:3), står det: »Han led och dog på Golgata. / Han gjorde det för oss». Eller i den redan citerade barndikten om långfredagen om att man inte kan förstå vad Jesus lidit, »men att han dog för allas synd, det får jag lita på» (KV 735:2).

Hon har skrivit en formskön och innerlig Kristushymn med utpräglat personliga drag:

Min Frälsare lever, jag vet att han lever,
fast världen har sagt han är död.
Och inget kan skilja mitt hjärta från honom –
ej änglar, demoner och död. (sv ps 1986:313 v.1)¹³

Det ligger nära till hands att uppfatta denna psalm som en subjektiv Kristusbekännelse, vilket den förvisso är. Hon har själv kallat den »den kanske mest trosvissa psalm som jag har skrivit». Men hon har själv anlagt vissa aspekter på subjektiviteten i psalmen (och därmed också på trosproblematiken överhuvudtaget): »Att tala med högstämnda ord om något som man aldrig har känt – detta är en frestelse för en psalmförfattare. Att ta till överord som man inte har täckning för. Varför gör man det då? Jo, för annars skulle det inte bli mycket till psalmer skrivna, om man bara skulle hämta upp ur sitt eget lilla skrala förråd. Man går till bibeln». Hon hänvisar till två bibelställen: Jobs bok 19:25 »Jag vet att min befriare lever» och Romarbrevet 8:38f »Jag är viss

om att varken död eller liv [...] skall kunna skilja oss från Guds kärlek i Kristus Jesus». Och hon fortsätter: »Jag tycker att de två bibelcitaten går väl samman i psalmen: Jobs längtan som jag nog kan dela helt och hållet, och Paulus trosvisshet som jag kanske bara i vissa stunder kan instämma i».¹⁴

Medkänslan med de tveksamma och tviulande är ett ämne som starkt markeras i flera av Britt G. Hallqvists psalmer. Det är ett tema som inte är framträdande hos Frostenson eller Hartman (men däremot i t.ex. Tore Littmarcks psalm 218, 219). Det handlar om sökare, som känner dragnings och längtan till kristendomen, men som hindras på grund av kyrkans krav på tro och känslan av egen oandlighet. De känner igen sig i Dan Anderssons diktrad: »Finns det inga himlar för dom som är klena att tro?»¹⁵

Den av Hallqvists psalmer som tydligast uttrycker de tveksammas dilemma är ps 532: »Jag kom inte hit för att jag tror,/jag kom hit för jag behöver dig». I fortsättningen av psalmen berör hon en i predikningar sällan omnämnd möjlighet, att Gud kan nå människan på andra vägar än de vanliga, inte alltid genom orden, kanske genom musik eller genom en medmänniskas närhet¹⁶:

Om jag ej förstår ett enda grand
av din högtid, kom då som musik
eller sitt i bänken, håll min hand.

Den nämnda psalmen har för många människor blivit en tröstesalm. Att tro är inte främst att förstå. Säger man »jag behöver dig», så är det redan en form av tro. Bönen sträcker sig mot det som är »mer än ord», nämligen nattvarden:

Herre Jesus, låt mig ta emot
mitt i otron dej som vin och bröd.

»Mitt i otron». Hon kommenterar den sista djärva formuleringen genom att hänvisa till Mark. 9:2: »Jag tror, Herre. Hjälp min otro». Men kyrkomötet önskade en ändring, och hon skrev i stället som det nu står:

Herre Jesus, låt mig nu trots allt
ta emot dig själv i vin och bröd».¹⁷

Det är inte enda gången hon låtit teologer och kommittéer bestämma om ändringar. Hon skriver: »Ibland stämmer inte kyrkomötets och psalm-

diktarens åsikter med varandra. Jag ger mig inte så ofta, men när jag gör det, ångrar jag mig alltid efteråt». – Gällde det också denna text?¹⁸

Att temat om de utanförstående var viktigt för henne framgår av formuleringar i andra psalmer, t.ex. »Frälsare du som äger läkedomen» (232). I den sistnämnda finns följande typiska formulering:

Kan jag ej komma till dig med min seger,
så kan jag komma med mitt nederlag. (232:1)

Man kan också erinra om några rader ur hennes diktsamling *Förenklat*:

En tveksam själ på gångens röda matta
går fram att smaka Kristi kropp och blod.
Det är så litet som hon orkar fatta,
men hon vill gärna tro att Gud är god.¹⁹

Starkast har hon uttryckt temat i en psalm som inte kom in i psalmboken. Den behandlar ett djupt bibliskt ämne, nämligen Gudssonens identifiering med de lägsta, »de oberörbara» (termen hämtad från kastväsendet). Med starka, nästan chockerande formuleringar talar hon om den Kristus som vänder sig till sådana som andra finner vidriga, fula, förvridna. Psalmen citeras här i sin helhet, därför att den troligen inte kommer in i någon psalmbok eller något psalmbokstillägg:

Kristus, du är annorlunda.
Från all glans du vänder dig
till det fula och förvridna
som i skuggan gömmer sig.

Emot den som tycks oss vidrig
ler du varmt. Du sträcker fram
handen mot en oberörbar
och tar på dig skuld och skam.

Kristus, gör oss annorlunda!
Är vår kärlek fraser blott,
gör den äkta, djärv och saklig,
som den kärlek vi har fått.

Hon har själv gett en teologisk motivering till sin text: »Jag känner starkt för den s k identifikationsteologin. Det är ju ett faktum att man kan känna det svårt med vissa människor, svårt att umgås med dem, svårt att räcka fram handen. Men Kristus var annorlunda på den punkten, och det tycker jag kan inte betonas tillräckligt starkt». ²⁰

Temat om »dem som är annorlunda» och om Jesus som själv var »en av de annorlunda» återkommer i *Psalmer och visor* (PsoV 82:75).

Den sociala aspekten framträder i många av hennes psalmer, inte som lagiska pekpinnar men som naturliga, praktiska tillämpningar av tron. Per Olof Nisser har fäst uppmärksamheten på dessa drag i hennes psalmdiktning. »Konkretionen är hennes styrka», skriver han. ²¹

Man kan ge många exempel. I en psalm om de vise männens gåvor aktualiserar hon situationen i nutiden, när de fattiga blir fler och fler: »Vem kommer nu med gåvor till barn i slumkvarter?» (sv ps 1986:435 v. 3). På väg till arbetet påminns man om »att vi skall tjäna varann och dela vårt bröd från Gud» (182:3). I psalmen om uppbrott (288) formuleras en bön om att bli ett med världen och nöden: »Ge fantasi att finna nya medel, / Gud, i din tjänst för fred och bröd åt alla.» Starkt kyrkokritiskt formulerar hon orden i en översatt psalm ²²:

Om din kyrka stänger sina portar, Gud,
för att ostörd lyss till sång och böners ljud,
tvinga du vår gudstjänst ner på nödens jord,
följ oss ut i gärning långt från tomma ord. (PsoV 76:633)

Känslan för rättvisa och fred markeras i en del av hennes psalmer. Dramatiskt för att icke säga patetiskt uttrycker hon en situation i krigets skugga:

Upp mot en hård, mörknande rymd
stiger i oro vår fråga:
Gud är du död? Hur skall vi då
leva och orka och våga? (sv ps 1986:592 v. 2)

Texten kan ha präglats av tillkomståret 1969. »Den kan antas ha påverkats både av den då intensiva debatten kring och protesterna mot Vietnam-kriget liksom av 1960-talets s.k. Gud-är-död-teologi», skriver Nisser. ²³

Från början lydde slutraden (v.4):»Hör du oss, Herre, så svara». Bedö-

mare tyckte att så utmanande kan det inte stå i kyrkans psalmbok. Författaren ändrade raden till den triviala formuleringen »Styrk oss i nöd och fara». Att psalmen miste en del av sin laddning är uppenbart.

I tilläggshäftet *Psalmer i 90-talet* (Ps 90) tar hon upp ett annat aktuellt samhällstema – invandrarna, flyktingarna, de som mistat sitt hem och förtvivlade flytt från arbete och hemland. Författaren ställer frågan: »Var skulle de möta din kärlek / om inte hos oss?» (894 v. 3). Liknande motiv uppträder i psalmen »Trånga äro mänskohusen», där det talas om porten som är stängd för »främlingen utan hemvist» men som bör öppnas: »Släpper du in en främling / en av hans minsta små, / vidgas din värld, ditt hjärta / Kristus du möter då» (PsoV 82:765, ej i sv ps 1986).

I dagsaktuell kyrklig debatt deltog hon sällan. Men i sagoaktiga berättelsers form kan man läsa in en del. En plädering för kvinnliga präster ligger dold i »*Fågelskrämmornas fest*», och ansvaret för miljövård är ett huvudmotiv i »*Sagoprofessorn*».

Om *det eviga livet*, om trons pilgrimsvandring, om himlen, har hon skrivit en inspirerad och skön text, som med Egil Hovlands folkviseliknande melodi har blivit mycket älskad: »De skall gå till den heliga staden» (172). Livet på andra sidan beskrives med åskådliga bilder. De skall möta sina forna vänner, de ska sjunga nya sånger, de ska leka med änglar och helgon och dansa i paradiset.

Guds barns lek är ett motiv som författaren flera gånger återkommer till (t.ex. sv ps 1986:613, 638, KV 790). Barnasinet och lekfullheten hör till hennes kännetecken både som psalmist och som människa.

»Ordens regnbågsbrygga»

Formuleringen är hämtad från Britt G. Hallqvists diktsamling *Förenklat*, närmare bestämt från dikten »Orden». Hon funderar över ordens hemlighet. Orden döljer sig någonstans. De vimlar och dansar runt som stoftkorn. »Men jag kan inte fånga dem – de glider undan».

Det är diktarens erfarenhet – »jag trevar efter ord». De finns där någonstans, de rätta orden, de riktiga orden, men ibland är de svåra att nå. I en dröm ser hon tingen på marken. Där är allt tungt och namnlöst. Högt ovanför flyter orden, de ideala orden, lossade från tingen, som en »regnbågsbrygga» högt uppe, svår att beträda.²⁴

Var och en som arbetar med ord känner igen sig. Den som har ett så

omfattande författarskap bakom sig som Britt G. Hallqvist kan uttala sig med speciell erfarenhet.

Om ordens funktion i religiösa sammanhang har hon skrivit, då hon av »Liturgiska nämnden» anlätades som litterär expert och språkbedömare. Hon fick i uppdrag att skriva om språkbruk och språkförnyelse i gudstjänstlivet, vilket resulterade i en omfattande uppsats med titeln »Det liturgiska språket».²⁵

»Den språkliga kommunikationen är ett av vår tids stora problem», det är utgångspunkten i framställningen. »Man talar om språkets kris, en ordens inflation som hindrar förståelse och gemenskap människor emellan. Språket missbrukas på många områden. [...] För kyrkan över hela världen har språkfrågorna blivit brännande, beroende på den s.k. sekulariseringen och pluralismen».

Hon formulerar sina egna ideal för det kyrkliga språket. »Det bör inte alltför mycket avvika från levande språkbruk. Beroende på sitt ursprung och sin funktion har det dock vissa särdrag: 1. Dess förnämsta källa är Bibeln. 2. Det äger samband med teologin. 3. Det är ett kollektivt språk. 4. Det är ett skriftspråk för örat, för tal och sång.»

Hon sätter, som tidigare nämnts, frågetecken för »de stora orden» och lägger fram idén om att införa frågan som element i kyrkospråket. »Korta meningar, frasbalans, naturlig ordföljd» är önskemål. Hon uttrycker sig i aforistiska formuleringar: »Det omoderna blir lätt löjligt». »Ett tidlöst språk är lika orimligt som en stillastående ström». »När det gäller de onödigt arkaiserande orden behöver man inte dra sig för att dammsuga».

Hennes synpunkter på det liturgiska språket har full tillämpning också på psalmen. Det gäller även hennes omfattande arbete med översättningar och bearbetningar, som här bara kan flyktigt beröras.

Sina tankar och erfarenheter från profan och kristen översättningsverksamhet lade hon fram i en föreläsning i Tegnérssällskapet: *Min text och den andres*.²⁶

Hon diskuterar olika översättares praxis och teori och nämner bl.a. Luther. När det gäller dikt och psalm kräver hon särskild noggrannhet i fråga om rytmen. »Rytmen ändrar jag bara i yttersta nödfall. Så småningom har jag kommit att se den som det allra väsentligaste hos en dikt». Hon håller starkt på traditionella rim och har (till skillnad från de flesta andra psalmdiktare och -översättare) så gott som aldrig använt vokalrim.

Olika krav kan ställas på höglitterära texter och barnvisor. När det gäller de senare tycker hon att man inte ska överdriva tvånget att förenkla. »Ovanliga, färgrika, hemlighetsfulla ord kan bita sig fast i minnet, och barn kan smaka på dem om och om igen. Man behöver inte vara så ängsligt angelägen om, att de genast skall förstå allt de läser, som somliga pedagoger tycks anse».²⁷

De synpunkter och åsikter som här har refererats kan gälla författarskapet överhuvudtaget. I sin omfattande produktion, inte minst när det gäller psalmdiktningen, har Britt G. Hallqvist i stor utsträckning förverkligat idealen. Man skulle på henne kunna tillämpa uttrycket från den ovan citerade dikten om dem som har kunnat »beträda ordens regnbågsbrygga».

Summary

A Word-Witted and Playful Hymn-Writer

Of the hymn authors who contributed works to »*Den Svenska Psalmboken*» (»The Swedish Hymn Book») from 1986, Britt G Hallqvist (1914–1997) was one of the most prominent. She has been characterized as »a word-witted, playful hymn-writer».

When growing up in Lund she was not influenced by christianity. However, the hymns in the hymn book did influence her in a religious way. Her writing career began as an author of children's literature, writing school books on the subject of religion as well as children's bible stories. The Swedish Church's 1958 edition of »*Kyrkovisor för Barn*» (»Church Songs for Children») contained 17 of her texts.

Typical for her children's songs is simplicity and playfulness. When planning the new hymn book, the church requested her services as an author. The 1986 edition of the hymn book lists her name associated with 140 hymns (her own texts, translations, adaptations). Among her most popular contributions are the children's song »Måne och sol» (»Moon and Sun») and the hymn »De skall gå till den heliga staden» (»They are going to the Holy City»).

A characteristic of her theology, in regard to her conception of God, is the positive trait, the goodness of God. She depicts Christ in a radiant light. Judgement and moralization are rarely present. She emphasizes the incarnation: »Du som i din kärlek återspeglar Gud» (»Through your love you reflect God»). Atonement is seldom referred to. Britt G holds a special inte-

rest for seekers and those at the bottom rung of society. She often typifies christian life as praise and play.

She also contributed to a new liturgy as well as a prayer book for the Swedish church.

NOTER

1 Ljöfström 1983 s. 27 ff.

2 Hallqvist 1984 s. 114.

3 Intervju i tidningen *Boken* 1996.

4 VI 10/1996 s. 14.

5 Hallqvist 1955 s. 67.

6 Hallqvist 1984 s. 115.

7 Andra bibliska visor utgav hon bl. a. i sänghäftena *Titta vad jag fann!*, 1967 och *Det visste kejsarn inte om*, 1971, med musik av Bertil Hallin.

8 Hallqvist 1984 s. 115.

9 Ibidem.

10 *Sydsvenska Dagbladet* 14/2 1983.

11 Cit. efter Ljöfström 1983 s. 203.

12 Hallqvist 1984 s. 117. Den citerade meningen (»refrängen») är ordagrant översatt efter originalet. Om kyrkomötets omstuvning av psalmen se Ljöfström 1983 s.157.

13 Prästen och författaren Oscar Ahlén författade en fjärde vers, om mötet med Herren, som han föreslog kunde tillfogas. Hallqvist var medgörlig som vanligt och strofen kom med (Nivenius 1986 s. 89). Frågan är om psalmen som helhet vann genom tillägget.

14 Hallqvist 1984 s. 116.

15 Dan Andersson 1940 s. 187.

16 Inger Selander har satt texten i samband med moderna psalmer som »tar sin utgångspunkt i de existentiella frågorna och inte i dogmat». Hon anknyter också till den moderna lyrikens lån av uttrycksmedel från mystiken. Selander 1999 s.33 f.

17 Författaren har berättat att hon skrev psalmen först med tanke på konfirmander som kan ha svårt för att fatta det läromässiga i kristendomen. Ljöfström 1983 s.163.

18 Intervju i *Kyrkans Tidning* 1994:2930.

19 Hallqvist 1955 s. 66.

- 20 Lofström 1983 s. 162.
- 21 Nisser 2005 s. 177. Se vidare a.a.s. 209, 234, m.fl.ställen.
- 22 De citerade ställena är hämtade ur översatta psalmer. Att anföra dem som exempel på Hallqvists egna uppfattningar motiveras dels med att hon valt just dessa texter för översättning, dels med att hon ofta gjort vissa egna omformuleringar och tillägg.
- 23 a.a. s. 283.
- 24 Hallqvist 1955 s. 39 ff.
- 25 Publicerad i Statens Offentliga Utredningar (SOU) 1985:17.
- 26 Hallqvist 1987 s. 9.
- 27 Hallqvist 1987 s 13.

LITTERATUR

- Andersson, D., *Visor och ballader*, Stockholm 1940.
- Boken. Stockholm 1990
- Den svenska psalmboken*, Stockholm 1986
- Hallqvist, B.G., *Det liturgiska språket*, Statens Offentliga Utredningar (SOU), Stockholm 1985:17
- *Från en psalmförfattares verkstad*, Svensk Teologisk Kvartalsskrift, Lund 1984:1
- *Fågelskrämmornas fest*, Stockholm 1956
- *Förenklat*. Dikter, Stockholm 1955
- *Min text och den andres*, Tegnérssamfundet, Lund 1987
- *Sagoprofessorn*, Stockholm 1980
- Kyrkans Tidning*, Stockholm 1994
- Kyrkovisor för barn*, Stockholm 1958
- Lofström, I., *En bok om Britt G.*, Stockholm 1983
- Nisser, P. O., *Ett samband att beakta*, Skellefteå 2005
- Nivenius, O., *En psalmbok blir till*, Stockholm 1986
- Psalmer i 90-talet*, Stockholm 1994
- Psalmer och visor* 76, Stockholm 1976
- Psalmer och visor* 82, Stockholm 1982
- Selander, I., »Moderna psalmer och modernistisk dikt – psalmen som en spegling av vår tid», *Perspektiv på moderna psalmer*, Stockholm 1999, s. 9–42
- Sydsvenska Dagbladet Snällposten*, Malmö 1938
- VI. Stockholm 1996